

Затверджую
проректор з наукової роботи
Національного педагогічного
університету імені М. П. Драгоманова
Г. М. Торбин

"25" лютого 2021 року

ВИСНОВОК

засідання структурного підрозділу
кафедри теорії та методики музичної освіти, хорового співу та диригування
факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова,
призначеного рішенням засідання вченої ради
НПУ імені М.П. Драгоманова
від 25 лютого 2021 р. (Витяг з протоколу № 8),
для проведення попередньої експертизи дисертації
Пен Сіюе на тему: "Методика формування тембрового слуху майбутніх
учителів музики у процесі інструментального навчання"
на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії
за спеціальністю 014 Середня освіта (музичне мистецтво)

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор Федоришин В.І.

- 1. ПРИСУТНІ:** Викладачі: завідувачка кафедри д. пед. н., проф. Козир А.В. (головуюча на засіданні кафедри), д. пед. н., проф. Горбенко С.С., д. пед. н., проф. Зайцева А.В., д. пед. н., проф. Савченко Р.А., д. пед. н., проф. Федоришин В.І., д. пед. н., проф. Хижна О.П., к. пед. н., проф. Бодрова Т.О., к. пед. н., проф. Коваленко І.Г., к. пед. н., проф. Левшенко Т.С., к. мист., проф. Болгарський Д.А., проф. Байда Л.А., проф. Деркач В.Ф., проф. Зеленецька І.О., проф. Савчук Г.М.; к. пед. н., доц. Кузнєцова О.В., к. пед. н., доц. Миколінська С.І., к. пед. н., доц. Паньків Л.І., к. пед. н., доц. Степанова Л.П., к. пед. н., доц. Топчієва І.О., к. пед. н., доц. Хоміч І.М., к. пед. н., доц. Хоружа О.В., к. пед. н., доц. Чинчева Л.В., к. пед. н. Голубицька Н.О., к. пед. н. Гусаченко О.П., доц. Гончаренко Ж.В., доц. Касьянова В.О., доц. Литвак А.А., доц. Халавчук В.Й., ст. викл. Горбатенко Н.Л.; викл. Шевченко Н.В.
Аспіранти: Пен Сіюе
Докторанти: Мудролюбова І. О.
Секретар: Борова Т. М.

2. СЛУХАЛИ: Висновок рецензентів доктора педагогічних наук, професора Зайцевої Алли Віталіївни, кандидата педагогічних наук, доцента Паньків Людмили Іванівни про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Пен Сіює на тему: “Методика формування тембрового слуху майбутніх учителів музики у процесі інструментального навчання”, призначених рішенням засідання вченої ради НПУ імені М. П. Драгоманова від 25 лютого 2021 р. (Витяг з протоколу № 8) для проведення попередньої експертизи дисертації, поданої на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії зі спеціальності 014 – музичне мистецтво.

Науковий керівник – д. пед. н., професор, декан факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського НПУ імені М.П. Драгоманова Федоришин В.І. Тему дисертаційної роботи затверджено на засіданні вченої ради Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (протокол № 4 від 27 грудня 2018 року)

2.1. Дисертантка Пен Сіює

Повідомила про основний зміст, концептуальні положення та наукові результати дисертаційної роботи.

Актуальність теми дисертаційного дослідження “Методика формування тембрового слуху майбутніх учителів музики у процесі інструментального навчання” посилюється необхідністю розв’язання існуючих у теорії та практиці певних протиріч у контексті підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до розвитку тембрового слуху учнів в аспекті їх фахового становлення. Розглядаючи тембровий слух як здатність людини повноцінно сприймати усі багатогранні барви музичного мистецтва, виникає необхідність успішного формування цієї здатності в учнів, адже це є передумовою їхньої ефективної музично-виконавської діяльності.

На особливе значення темброво-слухового сприйняття і самосприйняття вказували Е.Абдуллін, Л.Азарова, Л.Баренбойм, Л.Бочкарьов, І.Ванечкін, Л.Виготський, А.Готсдінер, Б.Галеев, М.Гарбузов, А.Запорожець, В.Зінченко, Д.Кірнарська, С.Майкапар, Я.Мільштейн, Е.Назайкінський, С.Науменко, Г.Нейгауз, Г.Побережна, М.Старчеус, Б.Теплов, Г.Ципін, Ф.Шопен та ін.

Метою дисертаційного дослідження є розробка, наукове обґрунтування та дослідно-експериментальна перевірка методики формування тембрового слуху майбутніх учителів музики у процесі інструментального навчання.

Об’єкт дослідження – процес інструментальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва на факультетах мистецтв педагогічних університетів.

Предмет дослідження – зміст, форми, методи, засоби та прийоми формування тембрового слуху майбутніх учителів музики у процесі інструментального навчання.

У відповідності до мети означеної проблеми нами були визначені такі **завдання** дослідження:

- 1) проаналізувати стан досліджуваної проблеми в науково-методичній літературі, розкрити зміст і специфіку формування тембрового слуху студентів у процесі інструментального навчання та схарактеризувати поняттєво-термінологічний апарат;
- 2) розробити структуру тембрового слуху студентів засобами інструментального навчання, визначити критерії, показники та встановити рівні сформованості означеного феномена;
- 3) визначити принципові положення та розробити модель формування тембрового слуху майбутніх учителів музики засобами інструментальної підготовки;
- 4) розробити та впровадити педагогічні умови формування тембрового слуху майбутніх учителів музики у процесі інструментального навчання;
- 5) розробити, теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність поетапної методики формування тембрового слуху майбутніх учителів музики засобами інструментального мистецтва.

Методи дослідження. Для з'ясування особливостей підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до розвитку тембрального слуху учнів нами було використано дослідні теоретичні методи, а саме: аналіз (історико-педагогічний, логіко-теоретичний, порівняльний) психолого-педагогічної та мистецтвознавчої літератури для розкриття сутності й особливостей означеного феномена й визначення основних наукових понять; синтез, абстрагування й конкретизація – для обґрунтування теоретико-практичних основних аспектів підготовки студентів факультетів мистецтв до розвитку тембрального слуху учнів.

Проблема розвитку тембрового слуху як відображення в особистісній свідомості складної структури музичного звуку розкрита у працях Б.Асаф'єва, М.Гарбузова, В.Медушевського, Є.Назайкінського, І.Страхова, Б.Теплова, Ю.Тюліна та ін. Учені розглядають музичні звуки, що складаються з основного тону, домінуючими над іншими за силою звучання та обертонів, тобто призвуків, які виникають вище основного тону внаслідок ділення джерела звуку на окремі частини та взаємодії його з резонаторами. З метою вивчення особливостей формування тембрового слуху в музично-виконавській діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва нами виокремлені основні наукові підходи до їхньої підготовки цього напрямку, а саме: системно-ціннісний, синергетично-орієнтаційний, особистісно-фізіологічний, рефлексивно-усвідомлений, акмеологічно-творчий. Системно-ціннісний підхід до підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до тембро-слухової практичної роботи з учнями передбачає забезпечення системності у набутті знань та вмінь охоплення всієї гами тембрових відтінків та акцентує увагу на всебічності вивчення цих явищ і процесів. У контексті системно-ціннісного аспекту розгляду проблеми розвитку тембрового слуху реалізується вимога наявності різномірних елементів та їх

певної тотожності для пошуку інтеграційних зв'язків, що передбачає їх взаємне використання.

Синергетично-орієнтаційний підхід підготовки майбутніх фахівців до практичної роботи з учнями передбачає існування потенціальних структур та складних цілісних систем, виявлення загальних особливостей, що підпорядковуються загальним законам виникнення цих структур, які мають можливість самоорганізовуватися. У зв'язку з цим, природа розвитку тембрового слуху майбутніх учителів музичного мистецтва дає можливість з'ясувати результативність музично-виконавського процесу, отримати відомості про стан об'єкту, забезпечити зворотний зв'язок. У контексті розгляду взаємозв'язку інструментального тембрового звучання з різними темброутворюючими структурами, що можуть впливати на характер звуку, доцільно розрізняти наступні сторони сприйняття звукової палітри, як єдиної, у комплексі: тембро-регістрової, тембро-артикуляційної, тембро-гармонійної, тембро-фактурної, тембро-динамічної та тембро-ритмічної. Вищенаведені різновиди, безумовно, співвідносяться між собою не як самостійні поняття, а як частини або сторони одного цілого.

Особистісно-фізіологічний підхід до підготовки студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів базується на розвитку їхніх природних задатків та здібностей. З цієї позиції ефективний розвиток тембрового слуху студентів повинен ґрунтуватися не лише на реальному сприйнятті різноманітних тембрів, але й на активному використанні можливостей їх внутрішнього слуху, тобто, на інтелектуальній уяві, здатності чути музичний матеріал в його тембровому звучанні. У процесі активної виконавської діяльності підсвідомо засвоюються цінності музичного мистецтва, основна увага спрямовується на створення яскравого художнього образу твору з використанням засобів музичної виразності.

Рефлексивно-усвідомлений підхід підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до практичної роботи з учнями пов'язаний з глибоким осмисленням музично-педагогічної діяльності, з розвитком та реалізацією власної індивідуальності в цьому процесі. Визначаючи рівні розвитку тембрового слуху студентів факультетів мистецтв на рефлексивній основі доцільно враховувати: усвідомлення тембру окремого звуку (інструментального або вокально-хорового); сприйняття загальних характерних особливостей музичного твору; розуміння тембральної структури музичної фактури виконуваного твору. Феномен рефлексії допомагає завдяки наявності високого ступеня розвитку уявлення відчувати всі тембральні відтінки створюємого художньо-музичного образу, особливостей його музичної фактури.

Акмеологічно-творчий підхід підготовки студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів до продуктивної роботи з учнями охоплює такий ступінь їх зрілості, коли індивідуальні, особистісні та суб'єктно-діяльнісні характеристики вивчаються у єдності, в усіх взаємних зв'язках, з метою сприяння досягнення вищих рівнів розвитку (А.Деркач). Робота вчителя музичного мистецтва з розвитку тембрового слуху учнів в акмеологічному аспекті включає ефективне формування їх здатностей до: виявлення семантики тембральних

особливостей звучання музичного твору, визначення ролі тембру, як засобу музичної виразності; формулювання специфічних тембральних характеристик звучання музичного твору; виявлення стилістичних особливостей тембру; визначення специфічних особливостей структурних складових елементів тембру, а саме: метроритму, гармонії, регістрів, фактури тощо; визначення основних функцій тембрового звучання; оцінювання художньо-музичної цінності якісного виконання музичного твору.

Основними *принциповими* положеннями формування тембрового слуху майбутніх учителів музики нами визначено:

Інтеграцію міжпредметних знань у підготовці до виконавської діяльності;

Спрямованість навчальної діяльності на музично-слухове виконавство;

Емоційно-регулятивну насиченість навчально-виконавського процесу;

Рефлексивність мистецького навчання;

Творче самовдосконалення навчально-виконавської діяльності.

Доцільно зазначити, що будучи звуковою якістю, за допомогою якої розрізняється звучання однієї висоти, тембр вирізняє звучання одного інструменту чи голосу від іншого. Особливе тембральне враження, за висловом Б. Асаф'єва виникає у процесі сприйняття комплексу одночасних звуків, який аналізується слухом, при періодичній зміні його висоти та інтенсивності. Закономірності взаємозв'язку тембру та висоти звуку отримали в музичній акустиці та психології назву вчення про різні висотні елементи.

Розроблена структура тембрового слуху студентів факультетів мистецтв охопила: пізнавально-інформаційний, когнітивно-операційний, оцінно-емпатійний, результативно-діяльнісний компоненти.

Для успішного формування тембрового слуху студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів нами розроблені педагогічні умови, а саме: Створення позитивного навчально-виконавського середовища;

Актуалізації прагнення студента до особистісного виконавського самовираження;

Фахової спрямованості до самоконтролю темброво-слухових уявлень;

Активізації навчальної діяльності за рахунок ефективного використання інтерактивних технологій;

Спонування студентів до інформаційної модернізації навчального процесу.

Для з'ясування стану сформованості досліджуваного феномена та відстеження динаміки його розвитку було розроблено поетапний план експериментальної роботи, що включала констатувальний, формувальний і контрольний етапи експерименту. Проведений констатувальний експеримент засвідчив перевагу середнього та низького рівнів розвитку тембрового слуху респондентів. Формувальний етап експерименту охоплював: *адаптивно-самоаналізуючий, мистецько-виконавський, ціннісно-усвідомлений, творчо-оцінювальний етапи*.

Основними методами експериментальної роботи були: демонстраційно-образні, інтерпретаційні, артикуляційні, комплексні тренінги, моделювання проблемних ситуацій, тренувальний алгоритм, створення ситуацій вибору, метод тембрального вправлення (багаторазове повторення виконавських дій з метою

досягнення досконалості їх виконання, закріплення на рівні автоматизму), кейс-методи та інші.

Статистичні результати контрольного експерименту наприкінці формувального етапу засвідчив позитивну динаміку формування тембрового слуху майбутніх учителів музики у процесі інструментального навчання в експериментальній групі у порівнянні з контрольною. Це довело ефективність впровадження розробленої методики формування тембрового слуху студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів у процесі інструментального навчання.

Доповідь закінчено.

Дякую за увагу.

2.2. Запитання до дисертантки Пен Сіюе та відповіді на них.

Завідувачка кафедри доктор педагогічних наук, професор Козир А. В. «Шановна Пен Сіюе, одним із підходів до формування тембрального слуху майбутніх учителів музики у Вашому дослідженні є творчо-діяльнісний підхід, розкрийте його більш детально?»

Пен Сіюе Дякую за запитання. Розвиток здатності студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів до тембро-слухового сприйняття потребує створення творчої атмосфери навчальних занять. Тому саме творчо-діяльнісний підхід до формування тембрального слуху майбутніх учителів музики є найбільш ефективним. Використання цього важливого підходу сприяє підвищенню виконавсько-інструментального рівня, охоплює формування ціннісних художніх орієнтацій засобами музичного мистецтва. Розроблені музикантами, дослідниками і педагогами-практиками концепції і рекомендації присвячені розвитку феномена тембрального слуху обумовлюють творчу художньо-індивідуальну багатогранність будь-якого виду діяльності в галузі музичного мистецтва.

Сформованість тембрального слуху майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі інструментального навчання за творчо-діялісним підходом означає їх здатність до самостійного обґрунтованого пошуку доцільних методів удосконалення інструментально-виконавського процесу для отримання якісно нового власного результату музичної діяльності. Досягнення студентом такого рівня означає, що подальший розвиток тембрального слуху в процесі інструментального навчання стане об'єктивною необхідністю, постійним стремлінням до акмерозвитку та професійного удосконалення.

Дякую за увагу.

Кандидат педагогічних наук, доцент Топчієва І.О.: «Шановна дисертантко! Охарактеризуйте, будь ласка, значення використання у Вашій роботі пошуково-дослідницької та корекційної функцій?»

Пен Сіюе Дякую за питання.

Розглядаючи змістові процесуально-функціональні сторони розвитку тембрального слуху майбутніх учителів музичного мистецтва, нами було використано цілий ряд функцій, серед них пошуково-дослідницьку та корекційну. Пошуково-дослідницька функція сприяє підвищенню професійної культури майбутніх учителів музичного мистецтва, спонукає їх до більш глибокого розвитку музичного слуху студентів, аналізу їх педагогічної роботи. Дослідницька установка є основою педагогічної творчості майбутніх учителів музичного мистецтва. Спираючись на результати пошуково-дослідницької діяльності майбутні вчителі музичного мистецтва можуть підбирати найбільш ефективні методи та прийоми індивідуального впливу на кожного учня, що допоможе уникнути випадіння із зони уваги її проблемних аспектів.

Корекційна функція щільно пов'язана з пошуково-дослідницькою. Спрямованість навчального процесу передбачає виявлення та фіксацію численних непрогнозованих, раптових результатів реалізації освітньої діяльності. Корекційна функція допомагає усувати негативні позиції, що виникають у професійному становленні фахівця. Основним завданням впровадження цих функцій є слідування за станом розвитку тембрального слуху студентів з метою оптимального вибору фахових завдань, а також засобів, методів їх вирішення.

Дякую за увагу.

Кандидат педагогічних наук, доцент Хоружа О.В.: «Шановна Пен Сіюе! яким чином Ви діагностували сформованість тембрального слуху майбутніх учителів музичного мистецтва?»

Пен Сіюе Дякую за питання.

Для визначення реального стану сформованості тембрального слуху майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі інструментального навчання було проведено педагогічне діагностування досліджуваного явища у межах навчального процесу закладів вищої освіти за спеціальністю «Музичне мистецтво».

Метод діагностування був першочерговим етапом нашого педагогічного дослідження, завдяки якому відбувалося розв'язання проблеми розвитку тембрального слуху майбутніх учителів музичного мистецтва через фіксацію, вимір й оцінку даного педагогічного явища, що дозволив охарактеризувати стан його сформованості. Адже сам термін «діагностика» походить від двох грецьких коренів «діа» та «гносис» і означає «розпізнавальне пізнання».

Проведення педагогічної діагностики на основі визначених критеріїв сформованості тембрального слуху майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі інструментального навчання (рівень музичної ерудиції, що визначається необхідністю накопичення музикознавчих та методичних знань, розвитком темброво-слухових умінь та активізацією музичного мислення; обізнаність у засобах музичної виразності, наявність елементарних відомостей з ансамблевого виконання, про міру сформованості знань щодо інструментального мистецтва і бажання їх розширювати; ступінь здатності до оцінки емпатійно-вольового стану у виконавській діяльності; функціонування всієї змістово-структурної моделі

формування тембрального слуху, спрямованої на творчу самореалізацію майбутніх учителів музики) забезпечував визначення реального стану окресленої проблеми нашого дисертаційного дослідження. Дякую за увагу.

Кандидат педагогічних наук, доцент Чинчева Л.В.: «Шановна Пен Сіює, для діагностики формування тембрального слуху майбутніх учителів музичного мистецтва Ви розробили чотири рівні його сформованості. Надайте характеристику високого рівня сформованості цього феномена?»

Пен Сіює Дякую за питання.

Високий рівень сформованості тембрального слуху майбутніх учителів музики у процесі інструментального навчання характеризується активізацією їх інтересу до цього виду діяльності, усвідомленням значущості й необхідності оволодіння нею, що викликається професійно-ціннісними та пізнавальними мотивами, проявом творчої активності. Студенти, які віднесені до цього рівня, володіють комплексом інтегрованих музично-виконавських знань, здатні апелювати до власної тембрально-інформативної бази як засобу активізації інструментального спілкування. Цей рівень характеризується також наявністю у студентів навичок функціонально-цільового аналізу, розвиненою інтуїтивною й аналітично-оцінювальною сферою, здатністю до об'єктивної самооцінки та корекції власних виконавських та педагогічних дій, сформованістю знань щодо інструментального мистецтва і бажанням їх розширювати, гнучкістю самостійного мислення, що виявляється в аналізі нетипових інтерпретаційних ситуацій, у співвідношенні їх з перспективними творчими цілями. Високий рівень характеризується стійким пізнавально-ціннісним відношенням студента як до самостійного конструювання власних мотивів виконавської діяльності у процесі інструментального навчання, так і до конструювання мети власного акмерозвитку. Високий рівень визначається також сформованою емоційно-вольовою сферою, наявністю умінь саморегуляції в процесі інструментально-виконавської діяльності, ініціативністю, демонстрацією розвинутих темброво-слухових умінь у інструментально-виконавській діяльності, побудованих на позиціях творчого діалогового спілкування. Дякую за увагу.

Головуюча: Чи є ще запитання до здобувачки? (Немає). Дякуємо за відповіді.

3. ВИСТУПИЛИ:

Науковий керівник – д. пед. н., професор, декан факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського НПУ імені М.П. Драгоманова Федоришин В.І.

Актуальність проблеми формування тембрового слуху майбутніх учителів музичного мистецтва полягає в тому, що розробка та наукове обґрунтування означеної проблеми в процесі інструментального навчання є важливим завданням їхнього професійного становлення. На особливе значення тембрально-слухового сприйняття вказували Л.Азарова, Л.Баренбойм, Л.Бочкарьов, Л.Виготський,

А.Готсдінер, М.Гарбузов, А.Запорожець, В.Зінченко, С.Майкапар, Е.Назайкінський, С.Науменко, Я.Мільштейн, Г.Нейгауз, М.Старчеус, Б.Теплов, Г.Ципін, Ф.Шопен та ін.

У дисертації Пен Сіюе розглядає проблему формування тембрового слуху як відображення в особистісній свідомості складної структури музичного звуку та як здатність особистості повноцінно сприймати усі багатогранні барви музичного мистецтва. Особливо ця здатність важлива для вчителя музичного мистецтва, адже її успішне формування в учнів є передумовою їх ефективної подальшої музично-виконавської діяльності.

Після успішного закінчення бакалавратури в Китаї Пен Сіюе вступила до Національної музичної академії України імені П.І. Чайковського, а в 2016 році – в аспірантуру на факультет мистецтв імені Анатолія Авдієвського НПУ імені М.П. Драгоманова.

Пен Сіюе займає активну життєву позицію, постійно бере участь у міжнародних та всеукраїнських наукових конференціях та у концертних виступах факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського НПУ імені М.П. Драгоманова. У ході роботи над дисертаційним дослідженням, виявилися її організаційні та наукові здібності, вона досконало володіє українською мовою. У процесі роботи над дисертацією вона зуміла чітко поставити науково-дослідні завдання, провести діагностичний експеримент, узагальнити науковий матеріал, що, у цілому, дозволило удосконалити процес формування тембрового слуху майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі інструментального навчання.

Особиста участь Пен Сіюе в одержанні наукових результатів полягає в детальному самостійному вивченні теоретичних і методичних аспектів проблеми дослідження, у проведенні змістовної дослідно-експериментальної роботи, наданні методичних консультацій респондентам, які брали участь у психолого-педагогічному експерименті, в узагальненні передового досвіду роботи вчителів музичного мистецтва. Методологічна спрямованість, теоретико-методична обґрунтованість, наукова новизна і практичне значення підготовленої Пен Сіюе кандидатської дисертації дають підстави просити підтримати цю роботу.

Висновок

рецензента доктора педагогічних наук, професора кафедри педагогіки мистецтва та фортепіанного виконавства факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського НПУ імені М.П. Драгоманова Зайцевої А.В. на дисертацію Пен Сіюе на тему: “Методика формування тембрового слуху майбутніх учителів музики у процесі інструментального навчання”

призначеного рішенням засідання вченої ради НПУ імені М.П. Драгоманова від 25 лютого 2021 р. (Витяг з протоколу № 8) для проведення попередньої експертизи дисертації, поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 014 – музичне мистецтво

Актуальність теми дисертаційного дослідження Пен Сіюе “Методика формування тембрового слуху майбутніх учителів музики у процесі

інструментального навчання” полягає в тому, що формування тембрового слуху поступово стає соціальною проблемою, адже в останні роки в українському суспільстві, особливо в період проведення економічних реформ, значно зросла кількість можливостей використання технічних засобів навчання, підвищилася технічна оснащеність дозвілля людини, зокрема і в закладах освіти. Величезна кількість досліджень присвячується впровадженню комп’ютерних технологій в традиційні форми навчання. Незважаючи на незаперечну значимість подібних нововведень, не можна недооцінювати іншу сторону цієї проблеми, а саме: ігнорувати все зростаюче число захворювань органів слуху, різних нервових розладів обумовлених перенасиченістю життя сучасної людини аудіо- та відеотехнікою.

На особливе значення тембрально-слухового сприйняття вказували Е.Абдуллін, Л.Баренбойм, Л.Бочкарьов, І.Ванечкін, Л.Виготський, А.Готсдінер, Б.Галеев, Н.Гарбузов, А.Запорожець, В.Зінченко, Д.Кірнарська, С.Майкапар, Е.Назайкінський, С.Науменко, Я.Мільштейн, Г.Нейгауз, М.Старчеус, Б.Теплов, Г.Ципін, Ф.Шопен та ін. З цієї позиції підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва до розвитку тембрового слуху учнів є важливим завданням їх професійного становлення. Пен Сіює у своєму дослідженні розглядаючи тембровий слух як здатність людини повноцінно сприймати усі багатогранні барви музичного мистецтва, тому виникає нагальна потреба успішного формування цієї здатності в учнів, адже це є передумовою ефективного виконання ними музично-творчої діяльності.

Метою роботи є розробка, теоретико-методичне обґрунтування й експериментальна перевірка моделі формування тембрового слуху майбутнього вчителя музики в процесі інструментального навчання. Така мета і визначає загальні концептуальні принципи побудови дисертаційного дослідження.

Доцільно зазначити, що в дисертаційному дослідженні чітко визначено категоріальний апарат і концептуальні положення дослідження, у трьох її розділах викладені основні теоретико-методологічні та практично-методичні позиції автора. Наукова новизна підкреслена теоретико-методологічною розробкою системно-цілісного, особистісно-орієнтованого, слухо-фізіологічного, рефлексивно-усвідомленого та діяльнісно-творчого підходів до реалізації методики формування тембрового слуху майбутнього вчителя музики в процесі інструментального навчання.

У дисертації теоретично обґрунтована й експериментально перевірена модель формування тембрового слуху майбутнього вчителя музики в процесі інструментального навчання, що охоплює наукові підходи, принципи, функції, структурні компоненти, педагогічні умови, методику (організаційні форми, методи та етапи реалізації) педагогічний моніторинг, що становить повний технологічний цикл.

За результатами проведеної дослідної роботи експериментально підтверджено ефективність розробленої й апробованої автором моделі формування тембрового слуху майбутнього вчителя музики в процесі інструментального навчання. В результаті статистичної обробки дослідно-експериментальних даних зафіксовано значуще зростання показників

сформованості означеного феномена у процесі інструментального навчання, що дало змогу виявити кінцеві результати експерименту. За допомогою методів статистичного аналізу автором визначено, наскільки суттєвими є відмінності між двома статистичними вибірками (КГ та ЕГ). Також була проведена перевірка статистичних гіпотез про належність обох вибірок одній генеральній сукупності або про рівність середніх. Для цього була використана методика критерію Фішера, а саме кутове перетворення Фішера. Цей критерій оцінює достовірність відмінностей між процентними долями двох вибірок, в яких реєструється досліджуваний показник.

Позитивно оцінюючи виконане дисертаційне дослідження, висловимо і деякі зауваження та побажання.

1. У теоретичній частині роботи бажано було більш ретельно провести процесуально-функціональний аналіз розвитку тембрового слуху студентів факультетів мистецтв.

2. На наш погляд, дослідно-експериментальний розділ дисертаційного дослідження дещо переобтяжений графічним матеріалом (таблицями та рисунками), доцільно було б деякі з них перенести у додатки.

3. Бажано було б уточнити тривалість етапів формувального експерименту та більш широко висвітлити форми роботи.

Висловлені зауваження мають рекомендаційний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку роботи.

Висновок. Дисертаційне дослідження Пен Сіюе «Методика формування тембрового слуху майбутніх учителів музики у процесі інструментального навчання» є цілісним завершеним дослідженням, яке відповідає вимогам «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затверджену Постановою Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 р. № 167 і може бути подане до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді.

Висновок

рецензента кандидата педагогічних наук, доцента кафедри педагогіки мистецтва та фортепіанного виконавства факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського

НПУ імені М.П. Драгоманова Паньків Людмили Іванівни

на дисертацію Пен Сіюе на тему: “Методика формування тембрового слуху майбутніх учителів музики у процесі інструментального навчання”

призначеного рішенням засідання вченої ради НПУ імені М.П. Драгоманова

від 25 лютого 2021 р. (Витяг з протоколу № 8) для проведення попередньої експертизи дисертації, поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 014 – музичне мистецтво

Актуальність дослідження Пен Сіюе на тему: “Методика формування тембрового слуху майбутніх учителів музики у процесі інструментального навчання” полягає в тому, що на сучасному етапі розвитку суспільства значно зросла кількість можливостей використання технічних засобів навчання, застосування комп’ютерних технологій. Це особливо торкається розвитку

сучасної музичної педагогіки, де відбувається широке поширення програм, які включають у себе комп'ютерне моделювання тембрових особливостей звучання різноманітних музичних інструментів.

Проблема розвитку тембрового слуху як відображення в особистісній свідомості складної структури музичного звуку розкрита у працях Б.Асаф'єва, М.Гарбузова, Е.Курта, В.Медушевського, Є.Назайкінського, І.Страхова, М.Старчеуса, Б.Теплова, Ю.Тюліна та ін. Учені розглядають музичні звуки, що складаються з основного тону, домінуючими над іншими за силою звучання та обертонів, тобто призвуків, які виникають вище основного тону внаслідок ділення джерела звуку на окремі частини та взаємодії його з резонаторами.

Визначена автором мета дослідження полягає в розробці, теоретичному обґрунтуванні й експериментальній перевірці методики формування тембрового слуху майбутнього вчителя музики в процесі інструментального навчання дозволила визначити загальні принципові положення побудови дисертаційного дослідження. Слід підкреслити, що в дисертації чітко визначено категоріальний апарат і концептуальні положення дослідження, у трьох її розділах викладені основні теоретико-методологічні позиції автора.

Спираючись на перевірені досвідом загальнопедагогічні принципи організації навчального процесу та ураховуючи закономірності проявів навчання у мистецькій сфері, автор виокремила провідні принципи, дотримання яких уможливить успішне формування тембрового слуху в процесі інструментального навчання, а саме: інтеграції міжпредметних знань у підготовці майбутніх учителів музики до виконавської діяльності; спрямованості навчальної діяльності на музично-слухове виконавство; емоційно-регулятивної насиченості навчально-виконавського процесу; рефлексивності мистецького навчання; творчого самовдосконалення навчально-виконавської діяльності.

Апробація та впровадження результатів дослідження. Основні положення та результати педагогічного дослідження обговорювалися на міжнародних науково-практичних конференціях *міжнародних*: «Педагогічних читаннях пам'яті професора О. П. Рудницької» (Київ, 2017), «Гуманістичні орієнтири мистецької освіти» (Київ, 2017), II Міжнародній науково-практичній конференції (Суми, 2019 р.), V Міжнародній науково-практичній конференції (Суми, 2019), Міжнародних читаннях пам'яті академіка А. Авдієвського (2017-2020); *всеукраїнських*: VI Всеукраїнській науково-практичній конференції (Суми, 2019), IX Всеукраїнській науково-практичній конференції з міжнародною участю (Суми, 2019 р.); на засіданнях кафедри теорії і методики музичної освіти, хорового співу і диригування факультету мистецтв імені А.Авдієвського та щорічних звітних науково-практичних конференціях професорсько-викладацького складу, аспірантів і докторантів Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (Київ, 2017-2020).

Основні положення дисертаційного дослідження, його результати та висновки обговорювалися на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях з проблем розвитку мистецької освіти, їх зміст досить повно викладено у 7 публікаціях, а саме: 4 статей у фахових виданнях з педагогіки, 1 зарубіжній статті та тезах доповідей у збірниках матеріалів наукових конференцій

та інших наукових виданнях. Автореферат дисертації адекватно відображає зміст, структуру і результати проведеного дисертаційного дослідження.

Незважаючи на загальну позитивну оцінку дисертації, вважаємо за доцільне висловити ряд зауважень та побажань:

1. У теоретичному розділі дисертаційної роботи доречно було б ширше висвітлити інноваційні ідеї інструментальної підготовки студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів з позиції їх темброво-слухового сприйняття творів мистецтва.

2. В експериментальній методиці автором впроваджено певні авторські методи. Варто було б вказати, які саме авторські методи пропонували студентам в процесі експериментальної роботи, обґрунтувати їх ефективність, що лише збагатило б методичну цінність роботи.

3. На наш погляд, загальні висновки наукового дослідження доцільно було б більш чітко репрезентувати у відповідності до поставлених у вступі завдань.

Зазначені зауваження і побажання не знижують загальної позитивної оцінки дослідження і їх можна розглядати як мотивування до подальшої творчої праці.

Висновок. Дисертаційне дослідження Пен Сіюе «Методика формування тембрового слуху майбутніх учителів музики у процесі інструментального навчання» є цілісним завершеним дослідженням, яке відповідає вимогам «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 р. № 167 і може бути подане до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді.

Головуюча на засіданні кафедри завідувачка кафедри д. пед. н., проф. Козир А.В. підсумувала, що обидва рецензенти були одностайні в позитивній оцінці дисертаційного дослідження Пен Сіюе, її відповідності “Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії”, затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 р. № 167.

4. УХВАЛИЛИ: Наукову доповідь Пен Сіюе, в якій висвітлено основні наукові результати дисертаційної роботи, взяти до уваги.

Прийняти такі **ВИСНОВКИ** щодо дисертаційної роботи Пен Сіюе «Методика формування тембрового слуху майбутніх учителів музики у процесі інструментального навчання». Тему дисертаційної роботи затверджено на засіданні вченої ради Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (протокол № 4 від 27 грудня 2018 року).

4.1. Актуальність теми дисертаційної роботи зумовлена її зорієнтованістю на дослідження особливостей підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до розвитку тембрового слуху учнів, що є важливим завданням їх фахового становлення, де найбільш значимою залишається роль формування тембрового слуху студентів як здатності повноцінно сприймати багатогранні барви музичного мистецтва, зокрема з позиції ефективної музично-виконавської діяльності, що потребує ґрунтового дослідження.

4.2. Предметом дослідження є зміст, форми, методи, засоби та прийоми формування тембрового слуху майбутніх учителів музики у процесі інструментального навчання; розробка структури тембрового слуху студентів засобами інструментального навчання, визначення критеріїв, показників та встановлення рівнів сформованості означеного феномена; визначення принципових положень та розробка моделі формування тембрового слуху майбутніх учителів музики засобами інструментальної підготовки; розробка та впровадження педагогічних умов формування тембрового слуху майбутніх учителів музики у процесі інструментального навчання; розробка, теоретичне обґрунтування та експериментальна перевірка ефективності поетапної методики формування тембрового слуху майбутніх учителів музики засобами інструментального мистецтва.

Наукова новизна одержаних результатів визначаються тим, що в ньому *вперше*: розроблено компонентну структуру тембрового слуху майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі інструментальної підготовки; визначено критеріально-рівневу характеристику сформованості означеного феномена; розроблено організаційно-методичну модель інструментальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва; *удосконалено* означену дефініцію й методику формування тембрового слуху майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі інструментальної підготовки; *подальшого розвитку набули* методи, прийоми, форми та засоби комплексної діагностики формування тембрового слуху майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі інструментальної підготовки.

На захист винесено такі положення:

1. Підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва до розвитку тембрового слуху учнів є важливим завданням їх фахового становлення. Розглядаючи тембровий слух як здатність людини повноцінно сприймати усі багатогранні барви музичного мистецтва, виникає необхідність успішного формування цієї здатності в учнів, адже це є передумовою їхньої ефективної музично-виконавської діяльності.

2. З метою вивчення особливостей формування тембрового слуху в музично-виконавській діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва виокремлені основні наукові підходи, а саме: системно-ціннісний, синергетично-орієнтаційний, особистісно-фізіологічний, рефлексивно-усвідомлений, акмеологічно-творчий.

3. Основними *принциповими* положеннями формування тембрового слуху майбутніх учителів музики визначено: інтеграцію міжпредметних знань у підготовці до виконавської діяльності; спрямованість навчальної діяльності на музично-слухове виконавство; емоційно-регулятивну насиченість навчально-виконавського процесу; рефлексивність мистецького навчання; творче самовдосконалення навчально-виконавської діяльності.

4. Розроблена структура тембрового слуху студентів факультетів мистецтв охопила: пізнавально-інформаційний, когнітивно-операційний, оцінно-емпатійний, результативно-діяльнісний компоненти.

5. Для успішного формування тембрового слуху студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів розроблені педагогічні умови, а саме: створення позитивного навчально-виконавського середовища; актуалізації прагнення студента до особистісного виконавського самовираження; фахової спрямованості до самоконтролю темброво-слухових уявлень; активізації навчальної діяльності за рахунок ефективного використання інтерактивних технологій; спонукання студентів до інформаційної модернізації навчального процесу.

6. Для з'ясування стану сформованості досліджуваного феномена та відстеження динаміки його розвитку розроблено поетапний план експериментальної роботи, що включала констатувальний, формувальний і контрольний етапи експерименту. Проведений констатувальний експеримент засвідчив перевагу середнього та низького рівнів розвитку тембрового слуху респондентів.

7. Формувальний етап експерименту охоплював: *адаптивно-самоаналізуючий, мистецько-виконавський, ціннісно-усвідомлений, творчо-оцінювальний етапи*. Основними методами експериментальної роботи були: демонстраційно-образні, інтерпретаційні, артикуляційні, комплексні тренінги, моделювання проблемних ситуацій, тренувальний алгоритм, створення ситуацій вибору, метод тембрального вправлення (багаторазове повторення виконавських дій з метою досягнення досконалості їх виконання, закріплення на рівні автоматизму), кейс-методи та інші.

8. Статистичні результати контрольного експерименту наприкінці формувального етапу засвідчив позитивну динаміку формування тембрового слуху майбутніх учителів музики у процесі інструментального навчання в експериментальній групі у порівнянні з контрольною. Це довело ефективність впровадження розробленої методики формування тембрового слуху студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів у процесі інструментального навчання. Отримані результати педагогічного експерименту дають підставу вважати, що вихідні теоретичні положення вірні, мета досягнута, поставлені завдання вирішені.

Практичне значення одержаних результатів визначається спрямованістю дисертаційного дослідження на вдосконалення фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва у вищих педагогічних навчальних закладах, можливістю використання його методичних матеріалів та висновків для оновлення змісту та методики викладання виконавських дисциплін на мистецьких факультетах педагогічних університетів, для створення навчально-методичних посібників, методичних рекомендацій з питань фахової підготовки майбутніх фахівців з музичного мистецтва.

4.3. Дисертація Пен Сіюе є самостійною науковою роботою.

Опубліковані у фахових наукових виданнях праці достатньо повно відображають зміст дисертації.

Основні теоретичні положення, результати та висновки дисертаційного дослідження висвітлені в 7 одноосібних науково-методичних публікаціях автора, 3 з яких представлено в провідних фахових виданнях з педагогіки, 1 стаття у зарубіжному науковому виданні, 3 статті апробаційного характеру.

1. Пен Сіюе. Критеріальна структура сформованості тембрального слуху майбутніх учителів музики у процесі інструментального навчання. //Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського: педагогічні науки. - № 3 (66). – Миколаїв: МНУ імені В.О. Сухомлинського, 2019. – С. 212-215.

2. Пен Сіюе. Стан сформованості тембрального слуху майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі інструментального навчання. //Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти: зб. наук. пр. наукове електронне видання <http://pptma.dn.ua/index.php/uk/>. – ДВНЗ «ДДПУ»; гол. ред. проф. Л. Г. Гаврілова. – Слов'янськ: ДДПУ, 2020. – Вип. 13. – 263 с. - С. 237-244.

3. Пен Сіюе. Основні аспекти підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до розвитку тембрального слуху учнів. //Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. № 8 (102). – Суми: СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2020. – С. 468-476.

4. Пен Сіюе. Пізнавально-інформаційний напрямок розвитку тембрального слуху майбутніх учителів музичного мистецтва. – KELM № 4 (32), vol. 1. 2020. Knowledge, Education, Law, Management. – С. 52-56.

5. Пен Сіюе. Особистісно-орієнтований підхід підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до продуктивної роботи з учнями //Сучасна мистецька освіта: матеріали I Міжнародних науково-практичних читань пам'яті академіка Анатолія Авдієвського /Укл.: доктор пед. наук, проф. А.В. Козир. – К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. – 232 с. – С. 224-225.

6. Пен Сіюе. Процесуально-функціональний аналіз розвитку музичного слуху майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фахового навчання //Сучасна мистецька освіта: матеріали III Міжнародних науково-практичних читань пам'яті академіка Анатолія Авдієвського. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2019. – С. 136-138.

7. Пен Сіюе. Творчо-діяльнісний підхід до формування музичного слуху майбутніх учителів музики //Сучасна мистецька освіта: матеріали IV Міжнародних науково-практичних читань пам'яті академіка Анатолія Авдієвського. – К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2020. – С. 65-67.

Слід уважати, що дисертаційна робота Пен Сіюе є достатньою мірою апробованою.

Результати дисертаційного дослідження були представлені та обговорені на науково-практичних конференціях: *Міжнародних*: «Педагогічних читаннях пам'яті професора О.П. Рудницької» (Київ, 2017), «Гуманістичні орієнтири мистецької освіти» (Київ, 2017), II Міжнародній науково-практичній конференції (Суми, 2019 р.), V Міжнародній науково-практичній конференції (Суми, 2019), *Міжнародних читаннях пам'яті академіка А.Авдієвського* (2017-2020); *Всеукраїнських*: VI Всеукраїнській науково-практичній конференції (Суми, 2019), IX Всеукраїнській науково-практичній конференції з міжнародною участю (Суми, 2019 р.); на засіданнях кафедри теорії і методики музичної освіти, хорового співу і диригування факультету мистецтв імені А.Авдієвського та щорічних звітних науково-практичних конференціях професорсько-викладацького складу, аспірантів і докторантів Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (Київ, 2018-2020).

Впровадження результатів дисертаційного дослідження здійснено в навчально-виховний процес: факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (довідка № 107 від 19.02. 2021 р.), Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка (довідка № 729 від 2.03. 2021р.), ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет (довідка № 68-20-1024 від 07.12. 2020 р.).

4.4. Уважати, що дисертація Пен Сіюе “Методика формування тембрового слуху майбутніх учителів музики у процесі інструментального навчання” є завершеним самостійним дослідженням, яке відповідає постанові “Про проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії”, затверджену Постановою Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 р. № 167 і може бути подане до розгляду у спеціалізованій вченій раді зі спеціальності 014 – музичне мистецтво.

Виходячи з наведеного вище, кафедра з теорії та методики музичної освіти, хорового співу і диригування факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова затверджує цей висновок і рекомендує дисертацію Пен Сіюе “Методика формування тембрового слуху майбутніх учителів музики у процесі інструментального навчання” (науковий керівник – д. пед. н., професор, декан факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського НПУ імені М.П. Драгоманова Федоришин В.І.), подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 014 – музичне мистецтво, до розгляду в спеціалізованій вченій раді.

Рішення прийняте одноголосно.

Головуюча на засіданні кафедри
доктор педагогічних наук, професор, завідувач
кафедри теорії та методики музичної освіти,
хорового співу і диригування

Козир А.В.

Секретар кафедри

Борова Т.М.

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 014 Середня освіта (музичне мистецтво), до розгляду в спеціалізованій вченій раді.

Рішення прийняте одноголосно.

Головуюча на засіданні кафедри
доктор педагогічних наук, професор, завідувач
кафедри теорії та методики музичної освіти,
хорового співу і диригування

Козир А.В.

Секретар кафедри

Борова Т.М.